

NPM

Obvodné oddelenie Policajného zboru Bratislava Staré mesto - západ Správa z monitoringu národného preventívneho mechanizmu

Adresa zariadenia: Lermontovova 1, 812 13 Bratislava

Dátum vykonania návštevy: 5. február 2024

Dátum vydania správy: 28. máj 2024

JUDr. Róbert Dobrovodský, PhD., LL.M. (Tübingen)
Verejný ochranca práv

01	Úvod	3
01.1.	Systematické návštevy a ich účel	3
01.2.	Priebeh návštevy	4
01.3.	Právna úprava	4
02	Zistenia	5
03	Prehľad odporúčaní	9

01 ÚVOD

01.1. SYSTEMATICKÉ NÁVŠTEVY A ICH ÚČEL

Od 1. mája 2023 plní verejný ochranca práv úlohy národného preventívneho mechanizmu (ďalej len „NPM“) podľa Opčného protokolu k Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (ďalej len „OPCAT“¹). Na základe tohto mandátu vykonáva monitorovací tím NPM systematické návštevy miest, kde sa nachádzajú alebo sa môžu nachádzať osoby obmedzené na slobode. **Monitoring vykonávaný ako súčasť NPM má preventívny charakter, jeho účelom je pôsobiť do budúcnosti a zvyšovať štandard podmienok, v ktorých sú držané osoby obmedzené na slobode.**

Systematické návštevy podľa OPCAT sa vykonávajú zásadne neohlásene. Podľa platnej právnej úpravy sa pôsobnosť verejného ochranca práv pri výkone úloh NPM vzťahuje taktiež na celý policajného zaistenia a určené priestory.²

Systematická návšteva NPM sa začína úvodným rozhovorom s vedením zariadenia a pokračuje súkromnými rozhovormi s osobami obmedzenými na slobode, príslušníkmi Policajného zboru alebo inými osobami, ktoré si monitorovací tím vyberie. Počas monitoringu policajných cieľ sa členovia monitorovacieho tímu NPM zameriavajú najmä na zaobchádzanie s osobami obmedzenými na slobode, vrátane používania donucovacích prostriedkov, materiálne podmienky a spôsob realizácie práv a povinností osôb obmedzených na slobode. Monitoring policajných cieľ tiež zahŕňa prehliadku priestorov, pozorovanie, vyhotovovanie fotodokumentácie a nahliadanie do spisov.

Po skončení návštevy, doplnení potrebných podkladov a v prípade potreby na základe následnej komunikácie so zainteresovanými orgánmi verejnej moci a inými aktérmi, vydáva verejný ochranca práv závery, správy a odporúčania, vrátane osobitnej správy o priebehu a výsledkoch návštevy zariadenia.³

Finálnu verziu správy z vykonanej návštevy zašle kontrolovanému subjektu s lehotou na jeho vyjadrenie, pričom očakáva, že zariadenie sa k správe vyjadrí a uvedie, či navrhované opatrenia akceptuje a zrealizuje, resp. navrhne alternatívne opatrenia a možnosti ich realizácie.

V prípade potreby si môže vyžiadať vyjadrenie doplňujúceho charakteru. Ak bude odpoveď zariadenia považovať za nedostatočnú, obráti sa na nadriadený orgán alebo v prípade, ak nadriadený orgán neexistuje, priamo na vládu Slovenskej republiky. O svojich zisteniach môže informovať aj verejnosť, resp. v zariadení vykonať kontrolnú návštevu.

¹ § 3 ods. 2 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.

² § 3 ods. 3 písm. c) zákona o verejnom ochrancovi práv.

³ § 22a ods. 1 zákona o verejnom ochrancovi práv.

Anonymizovanú správu z návštevy zariadenia (s výnimkou mien osôb poverených vedením zariadenia), ako aj stanovisko zariadenia k zisteniam verejný ochranca práv uverejní na webovej stránke Kancelárie verejného ochrancu práv.

01.2. PRIEBEH NÁVŠTEVY

Neohlásená návšteva Obvodného oddelenia Policajného zboru Staré mesto - západ (ďalej aj „OO PZ Staré mesto - západ“) sa uskutočnila dňa 5. februára 2024. Návštevy zariadenia sa osobne zúčastnili právnickí Kancelárie verejného ochrancu práv Mgr. Nora Konrády Beliová, Mgr. Martina Vavreková, Mgr. Katarína Jurová a Mgr. Daniel Arbet.

Po rozhovore s riaditeľom oddelenia a prítomnými službukonajúcimi príslušníkmi sa monitorovací tím NPM zamerlal na kontrolu materiálnych podmienok a vyžiadal si prehľad osôb umiestnených v určených priestoroch za posledných šesť mesiacov. Pre technické komplikácie bolo oddelenie schopné poskytnúť prehľad umiestnených osôb len za posledné tri mesiace.

01.3. PRÁVNA ÚPRAVA

Základná právna úprava práv a povinností osôb umiestnených v celách policajného zaistenia a materiálno-technických štandardov je obsiahnutá v zákone o Policajnom zbore.⁴ Na podzákonnej úrovni je to nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 92/2015 o celách policajného zaistenia v znení neskorších predpisov. Určené priestory upravuje rovnako zákon o policajnom zbore, avšak materiálne podmienky týchto priestorov upravené nie sú na zákonnej ani podzákonnej úrovni. Na zabezpečenie jednotného postupu príslušníkov Policajného zboru pri aplikácii ustanovenia zákona o policajnom zbore týkajúceho sa určených priestorov vydal prezident Policajného zboru príkaz zo dňa 9.3.2023.

Pri posudzovaní podmienok v policajných celách a zaobchádzania s osobami NPM zohľadňuje aj medzinárodné štandardy a odporúčania., Ide najmä o všeobecné štandardy a správy z návštev Slovenskej republiky Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (ďalej len „Výbor CPT“) a judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva.

⁴ zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

02 ZISTENIA

Určené priestory vedľa seba

Sanitárne zariadenie

Detail určeného priestoru

Materiálne podmienky

OO PZ Staré mesto - západ disponuje dvomi určenými priestormi, ktoré sú situované na samostatnej chodbe a od zvyšného priestoru sú oddelené mrežami. V oboch priestoroch predstavuje zdroj sveta umelé osvetlenie na strope. Denné svetlo prúdi do priestoru len mierne z vedľajšej chodby, na oknách vo vedľajšej chodbe sú pri tom hrubšie závesy, ktoré denné svetlo podstatne tlmia. Priestory nemajú prirodzené vetranie, výmena vzduchu je zabezpečená len prostredníctvom ventilačnej jednotky, umiestnenej na strope chodby. Na obvode stien sú pripevnené dva radiátory. V čase návštevy bola teplota v priestoroch primeraná.

V oboch určených priestoroch sa okrem dvoch lavíc nenachádza žiadne iné vybavenie. Toaleta a umývadlo sú v blízkosti určených priestorov v osobitnej miestnosti.

Vzhľadom na skutočnosť, že priestor nie je v bezprostrednej blízkosti príslušníkov a nenachádza sa tam ani signalizácia, monitorovací tím sa zaujímal o to, ako sú zadržané osoby predvádzané na toaletu alebo ako môžu ohlásiť napr. zdravotné problémy. Podľa výpovedí príslušníkov je údajne stále pri zaistených osobách prítomný príslušník, ktorý sedí na stoličke oproti určeným priestorom a môže osobu na toaletu pustiť. Priestory sú pri tom pod neustálym kamerovým dozorom. **Za negatívne považujeme zistenie, že v zábere kamerového dozoru je možné vidieť aj osobné prehliadky zadržaných osôb, ktoré podľa výpovedí príslušníkov prebiehajú na chodbe pred určeným priestorom.**

Podľa Výboru CPT je potrebné prijať primerané kroky na zabezpečenie možnosti rýchleho kontaktu osôb v policajnom zaistení s dozorným personálom. V opačnom prípade existuje značné riziko, že sa načas nezareaguje na rôzne incidenty.⁵

Z doposiaľ vykonaných monitoringov vyplýva, že zaisteným osobám znepríjemňuje ich situáciu skutočnosť, že nemajú prehľad o tom, koľko je hodín a ako dlho sú už zaistení. Z výpovedí príslušníkov oddelenia a tiež z poskytnutej dokumentácie vyplývalo, že po osobnej prehliadke osobám odoberajú okrem šnúrok od topánok, opaskov a okuliarov aj hodinky. Túto skutočnosť považujeme za negatívnu, nakoľko sa v určených priestoroch a ani na stene oproti nim nenachádzajú hodiny. Bez možnosti získať prehľad o čase sa môže osoba pozbavená osobnej slobody cítiť o mnoho viac bezradne a je ponechaná bez možnosti kontrolovať zákonnosť dĺžky obmedzenia slobody.

Z materiálneho vybavenia určených priestorov je zrejmé, že sú nevhodné pre dlhodobšie umiestnenie zadržaných osôb. Nedisponujú žiadnym mäkkým lôžkom ani samostatnými sanitárnymi zariadeniami, ktoré by mali osoby bez obmedzenia k dispozícii. Je

⁵ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Aktualizácia štandardov CPT ohľadom policajného zaistenia. Výňatok z dvanástej všeobecnej správy (2002). Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806cd1e8>.

preto potrebné považovať za alarmujúce zistenie, že tieto priestory sa využívajú aj na umiestnenie trvajúce niekoľko hodín, vrátane nočného pobytu. Upozorňujeme, že umiestnenie zadržaných osôb v takýchto podmienkach na niekoľko hodín, alebo v noci, by mohlo predstavovať porušenie zákazu krutého, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania.

NEPRIMERANE DLHÉ UMIESTNENIE OSÔB V URČENOM PRIESTORE

Výbor CPT opakovane odporúča, aby sa vyhradené priestory vzhľadom na ich malé rozmery a nedostatočnú vybavenosť **nikdy nepoužívali na zadržiavanie osôb v trvaní viac ako niekoľko hodín a nikdy nie cez noc.**⁶ Podľa zákona o policajnom zbore môže byť osoba umiestnená v určenom priestore len na nevyhnutne potrebný čas.⁷

Pokiaľ existujú dôvody na obmedzenie osobnej slobody podľa zákona o Policajnom zbore⁸ v dlhšom časovom úseku, je nevyhnutné umiestniť osobu obmedzenú na osobnej slobode do cely policajného zaistenia. Určený priestor – na rozdiel od cely policajného zaistenia – nemusí spĺňať a spravidla ani nespĺňa podmienky materiálneho vybavenia pre dlhodobjší pobyt osoby. Má preto slúžiť len na krátkodobé umiestnenie osôb medzi vykonávaním jednotlivých procesných úkonov trestného konania, či iných úkonov súvisiacich s dôvodmi obmedzenia osobnej slobody.

Preskúmaním náhodne vybraných spisových dokumentácií osôb umiestnených v určených priestoroch za posledné tri mesiace monitorovací tím zistil, že niektoré osoby sa v nich nachádzali rádo vo hodinách a aj počas noci, bez akýchkoľvek úkonov. Takýto stav NPM aj vzhľadom na materiálny stav týchto priestorov považuje za neakceptovateľný.

Napríklad osoba⁹ umiestnená do určeného priestoru dňa 29.1.2024 o 22:20 h. bola prepustená z určeného priestoru až nasledujúci deň 30.1.2024 o 10:20 h., pričom z úradného záznamu vyplýva, že prvý úkon bol realizovaný až v čase o 9:10h (výsluch). To znamená, že v určenom priestore sa nachádzala súvisle bez akéhokoľvek úkonu takmer **11 hodín**, z toho takmer v celom rozsahu počas noci. Rovnako aj ďalšia osoba obmedzená na slobode¹⁰ a umiestnená do určeného priestoru dňa 19.1.2024 o 1:45 h sa v určenom priestore **pocas noci nachádzala bez úkonu viac ako tri hodiny** a do cely policajného zaistenia bola umiestnená až ráno o 8:15 h.

Pri kontrole spisových dokumentácií tím NPM tiež identifikoval osobu,¹¹ ktorá sa v určenom priestore **nachádzala takmer celý deň od 1:05 h**

⁶ Správa pre vládu Slovenskej republiky o návšteve Slovenskej republiky, ktorú uskutočnil Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (CPT) v dňoch 19. až 28. marca 2018, CPT/Inf (2019) 20, s. 4, 19. Dostupné na: <https://www.coe.int/en/web/cpt/slovak-republic>.

⁷ § 49a ods. 3 zákona o Policajnom zbore.

⁸ § 42 zákona o Policajnom zbore.

⁹ pán

¹⁰ pani

¹¹ pán

v noci do 19:40 h., kedy bola následne premiestnená do cely policajného zaistenia. Počas doby držania v určenom priestore boli vykonané 4 úkony, prvý bol však realizovaný až o 12:00 h., teda po viac ako 10 hodinách.

Ďalším znepokojujúcim zistením bolo držanie osoby¹² v určenom priestore, pri ktorej dokumentácii chýba akýkoľvek údaj o čase prepustenia či umiestnenia do cely policajného zaistenia. Z úradných záznamov však vyplýva, že osoba bola umiestnená do určeného priestoru dňa 10.11.2023 o 21:25 h. a bola tam držaná minimálne do 11.30 h. nasledujúceho dňa, kedy z úradného záznamu o umiestnení osoby do určeného priestoru vyplýva posledné prevzatie osoby. Údaj o vrátení osoby do určeného priestoru či umiestnenia do cely policajného zaistenia v dokumentácii chýba. Je nepochybné, že osoba strávila v určenom priestore celú noc.

Celkový čas, počas ktorého boli tieto osoby umiestnené v určenom priestore (aj po odrátaní času, kedy boli prevzaté z určeného priestoru na vykonávanie procesných úkonov) rozhodne nemôžeme považovať za nevyhnutne potrebný.

Takýmto postupom dochádza k nerešpektovaniu medzinárodných štandardov a súčasne k neakceptovateľnému výkladu § 49a ods. 3 zákona o Policajnom zbore.¹³

Kedže k niektorým z týchto zistení, došlo už počas neohlásenej návštevy oddelenia, monitorovací tím sa prítomného riaditeľa opýtal, prečo nedochádza k umiestneniu osôb do cely policajného zaistenia skôr a prečo sú osoby v mnohých prípadoch držané v určených priestoroch počas noci. Riaditeľ oddelenia monitorovací tím informoval, že cely policajného zaistenia osoby prijímajú až ráno, vo večerných hodinách od 22.00 h. mali mať na celách policajného zaistenia „nočný klud.“ Toto tvrdenie riaditeľa sa však nepotvrdilo a vyvrátila ho aj samotná skutočnosť, že z určených priestorov na oddelení boli osoby v minulosti umiestnené do cely policajného zaistenia aj v nočných hodinách. Bolo to tak napríklad u osoby¹⁴, ktorá bola do určeného priestoru umiestnená na osobnej slobode obmedzená dňa 15.1.2024 o 20:40 h. a do cely policajného zaistenia bola umiestnená dňa 16.1.2024 o 2:40 h. v noci.

ODOBERANIE ZDRAVOTNÍCKYCH POMÔCOK

V zmysle zákona o policajnom zbore v cele nesmú byť také predmety, ktoré by mohli byť zneužitú na ohrozenia života a zdravia umiestnenej osoby alebo policajta.¹⁵ Priamo z výpovedí príslušníkov vyplývalo, že osobám sú odoberané aj okuliare. Odoberanie dioptrických okuliarov pritom môže viesť k dezorientácii osoby či pocitom úzkosti. Osoba bez okuliarov tiež nemusí byť schopná prečítať si poučenia o právach a povinnostiach, prípadne iné dokumenty. Sme toho názoru, že zdravotnícke pomôcky by mali byť odoberané po

¹² pani [REDAKOVANÉ]

¹³ „Osoba môže byť v určenom priestore umiestnená len na nevyhnutne potrebný čas. O umiestnení osoby do určeného priestoru spíše policajt úradný záznam, v ktorom uvedie dôvod a presný čas umiestnenia“

¹⁴ pán [REDAKOVANÉ]

¹⁵ § 45 ods. 3 zákona o Policajnom zbore.

individuálnom zhodnotení bezpečnostného rizika a dôvod odobratia takejto pomôcky by mal byť zaznamenaný v dokumentácii. Nevylučujeme totiž, že môže dôjsť k situáciám, kedy policajt po individuálnom posúdení charakteristík či správania konkrétnej osoby vyhodnotí, že by okuliare mohli predstavovať vec, ktorá by mohla byť zneužitá k seba poškodzovaniu alebo k ohrozeniu inej osoby. V takom prípade je však nevyhnutné pravidelne vyhodnocovať trvanie tohto rizika a po jeho pominutí okuliare odovzdať osobe.

03 PREHL'AD ODPORÚČANÍ

Obvodné oddelenie Policajného zboru Staré Mesto - západ

do 3 mesiacov	• Zabezpečiť vo všetkých určených priestoroch systém na privolanie príslušníkov. • Vybaviť chodbu oproti určeným priestorom nástennými hodinami.
bezodkladne	• Realizovať osobné prehliadky v priestoroch, ktoré nie sú snímané kamerami a kde je zabezpečené väčšie súkromie pre zadržané osoby. • Umiestňovať osoby obmedzené na slobode primárne do ciel policajného zaistenia, osobitne v prípadoch, ak má obmedzenie osobnej slobody trvať viac hodín alebo počas noci. • Odoberať zdravotnícke pomôcky len v prípadoch, kedy pre tento postup existuje dôvod a uviesť ho do dokumentácie osoby obmedzenej na slobode.

